

CZU: 327:616.98

DIPLOMAȚIA MULTILATERALĂ ÎN CONDIȚIILE CRIZEI COVID-19*Selena STEJARU, Carolina BUDURINA-GOREACII**Universitatea de Stat din Moldova*

Organizația Națiunilor Unite a marcat 75 de ani de la fondarea sa în timpuri foarte complexe pentru întreaga lume – lupta cu pandemia COVID-19, o provocare globală fără precedent care nu a lăsat neatinsă nicio zonă a societății și nicio viață individuală. În absența unui răspuns multilateral coordonat, ar fi dificil pentru state să abordeze eficient, în mod individual, consecințele socioeconomice ale pandemiei.

În acest articol vom explora modul în care sistemul este configurat pentru a face față unei asemenea crize la nivel global. Ne vom axa pe rolul diplomației multilaterale, care, deși a propus un acord general ce necesită eforturi comune pentru gestionarea crizei, răspunsurile par în mare parte unilaterale. Gestionarea crizei COVID-19 a schițat pentru sistemul internațional o schimbare multidimensională, reieșind din liniile de eroare în politica globală în domeniul sănătății, perimarea Consiliului de Securitate ONU, includerea în timp util a agențiilor specializate ONU, a societății civile, a comunității de cercetare și expertiză globală în domeniul sănătății.

Cuvinte-cheie: *diplomație multilaterală, sistemul ONU, cooperare internațională, criză globală, Organizația Mondială a Sănătății, reformă instituțională, pandemia COVID-19.*

MULTILATERAL DIPLOMACY DURING THE COVID-19 PANDEMIC

The United Nations marked 75 years since its founding in a time difficult for the whole world - the fight against the COVID-19 pandemic, an unprecedented global challenge that affected all spheres of the society and the individual lives. In absence of a coordinated multilateral response, it would be difficult for states to address individually and effectively the socio-economic consequences of the pandemic.

The article explores how the system is configured to cope with such a global crisis. Authors will focus on the role of multilateral diplomacy, which has proposed a general agreement that requires joint efforts to manage the crisis, although the response seems largely unilateral. The management of COVID-19 pandemic outlined a multidimensional change of the international system, stemming from the lines of error in the global health policy, obsolescence of the UN Security Council, the timely inclusion of specialised UN agencies, civil society, research community and the global health expertise.

Keywords: *multilateral diplomacy, UN system, international cooperation, global crisis, World Health Organization, institutional reform, COVID-19 pandemic.*

Introducere

Impactul pandemiei COVID-19 asupra diplomației multilaterale este de necontestat. Condițiile de criză au expus carențe actuale ale instituțiilor multilaterale și au exacerbât declinul acestora. De exemplu, în timp ce Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite (CSONU) părea inact, trezind critici pentru întârzierea de a întreprinde măsuri substanțiale și de a veni cu un răspuns mai asertiv la amenințarea COVID-19 [1], agenții precum Organizația Mondială a Sănătății (OMS) au suferit de scepticism în ceea ce privește responsabilitatea și eficacitatea.

Răspunsurile unilaterale ale statelor, într-un moment în care prevala nevoia unui răspuns global mai coordonat, au pus sub semnul întrebării noțiunea de diplomație multilaterală în sine, ceea ce a rezultat în întrebări cu privire la valoarea acesteia. Politica jocului „cine este vinovat” și oportunismul au dominat aproape toate deliberările diplomatice multilaterale privind COVID-19 [2, p.53].

Criza pandemică COVID-19 a perturbat, în aceeași măsură, și mediul discuțiilor informale și al comunicărilor interpersonale, care sunt elemente esențiale pentru succesul diplomației multilaterale.

Amenințarea cu retragerea atât a finanțării SUA, cât și a calității de membru al Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), o rezoluție întârziată a Consiliului de Securitate ONU cu privire la criza mondială majoră, și un număr mare de lideri mondiali proeminenți care ignoră recomandările științifice, au agravat criza eminentă și au distorsionat cooperarea multilaterală în acțiunile de răspuns la COVID-19. Apărute la apogeul unei pandemii majore, cu consecințe imediate și pe termen lung pentru viața și bunăstarea oamenilor din întreaga lume, aceste probleme sunt de-a dreptul periculoase.

Deși statele se autoizolează și întreprind măsuri unilaterale pentru a combate pandemia, există, totuși, o conștientizare că doar un răspuns global coordonat poate confrunta pandemia și reduce consecințele crizei.

Pandemia a consolidat, în primul rând, nevoia de a revigora organizațiile multilaterale. Absența instituțiilor internaționale ar impune provocări suplimentare statelor, cum ar fi colectarea informațiilor și a datelor cu privire la originea și răspândirea virusului.

În aceste condiții, criza COVID-19 arată clar cât de interconectată este lumea și cât de crucială este cooperarea internațională pentru gestionarea provocărilor globale, cum ar fi pandemiile și schimbările climatice.

A suferit multilateralismul un eșec sau în cele din urmă se vor întrezări elemente ale unui ONU reformat sau ale unui nou sistem multilateral care vor apărea după criză, vom analiza urmărind deciziile și controversesele, în special în cadrul sistemului ONU, prin documente și articole disponibile publicului.

Acțiunile inițiale ale sistemului ONU și contestarea multilateralismului

Critica adusă ONU și tendința în creștere spre acțiune unilaterală au fost motive de îngrijorare în special pentru susținătorii multilateralismului. Analizând răspunsurile globale, regionale și naționale la criza COVID-19, pot fi reliefate indicii atât pentru naționalismul în creștere, pe de o parte, cât și pentru multilateralism și solidaritate, pe de altă parte.

Definiția nominală a multilateralismului, în concepția lui R.Keohane, se referă la „practica coordonării politicilor naționale în grupuri de trei sau mai multe state” [3]. Cu toate acestea, multilateralismul poate fi descris și în termeni calitativi și, aici, devin importante normele și principiile de conduită comune; astfel, acesta are sensul de scop social comun în cadrul ordinii internaționale. De exemplu, conceptul ordinii internaționale bazate pe reguli, care a câștigat adepti în timp, se încadrează în ideea multiculturalismului, în acest al doilea sens [4].

Și înainte de 1945, dar mai ales de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, Statelor Unite ale Americii li s-a atribuit întotdeauna un rol special în cadrul ordinii internaționale. Întrebările privind un declin al puterii SUA au fost dezbătute cel puțin începând cu anii 1970 [5, p.593]. Cercetătorii reliefează o scădere a interesului SUA pentru ordinea internațională acordându-i poate o pondere și mai grea, urmărind tendința recentă a SUA de a se retrage dintr-o serie de organizații și regimuri globale – procese oficiale de retragere atât din Organizația ONU pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO), cât și din Acordul de la Paris privind schimbările climatice.

Cu privire la retragerea SUA din Organizația Mondială a Sănătății, poate fi remarcat faptul că SUA au sprijinit cu fermitate înființarea organizației, în primul rând, pentru „acordarea asistenței țărilor în reconstruirea sistemelor naționale de sănătate după al Doilea Război Mondial” [6]. SUA a fost unul dintre cei mai mari contribuitori, la fel și un factor important în ceea ce privește reforma OMS care a avut loc la începutul anilor 2000.

Dacă COVID-19 a scos în evidență unele deficiențe ale organizației și dacă este necesară o reformă suplimentară a OMS, aceasta, conform specialiștilor în domeniu, este mai oportun să fie realizată din interiorul organizației. Astfel, Adunarea Mondială a Sănătății, organul de conducere al OMS, a decis în 2020 să inițieze o evaluare independentă și, cel mai probabil, lecțiile învățate din acest focar global vor formula necesitatea unei reforme suplimentare, poate chiar o consolidare a organizației față de statele sale membre [7].

Deși nu există reguli specifice pentru caz de retragere, în septembrie 2020 guvernul SUA a anunțat că va reevalua contribuțiile pentru OMS, își va reduce angajamentul în cadrul organizației și o va părăsi până în iunie 2021. În paralel cu amenințarea SUA de retragere, alte țări, precum China, statele membre ale UE și Fundația Gates, au reacționat prin intensificarea finanțării lor către organizație [8].

În aceeași ordine de idei, o rețea lansată în 2019 se remarcă prin accentul pus pe multilateralism și viziunea sa de a susține ordinea internațională bazată pe reguli. Alianța pentru Multilateralism a fost fondată în 2019, în urma unei inițiative germano-franceze, fiind caracterizată drept o „compoziție flexibilă, transregională și multilaterală” [9]. Țările membre ale rețelei informale Alianța pentru Multilateralism nu intenționează să fie o instituție nouă, subliniază în mod explicit importanța ordinii internaționale bazate pe reguli și a cooperării multilaterale care se axează pe scopurile și principiile Cartei ONU, având trei obiective principale: 1) compensarea implicării insuficiente a statelor și apărarea standardelor fundamentale; 2) reformarea și modernizarea instituțiilor internaționale în conformitate cu statutul; 3) implementarea unor inițiative puternice, în special în cazul în care guvernarea este absentă sau insuficientă [10].

Criza pandemică COVID-19 a impus provocări atât funcționale, cât și normative pentru sistemul multilateral și, prin urmare, pentru obiectivele alianței. În aprilie 2020 aceasta a emis o declarație comună prin care abordează provocările în domeniul sănătății, cel financiar, economic, de informare și de prevenire. În cadrul fiecăreia

dintre cele cinci provocări sunt luate angajamente de implicare concrete, deși în formă voluntară și în măsura de interpretare pe care o ia în considerare fiecare stat membru al alianței. În primul rând, ca parte a provocărilor în sfera sănătății, alianța va căuta „finanțare suficientă pentru a confrunța pandemia, inclusiv consolidarea sistemelor de sănătate la nivel global” [11]. În al doilea rând, în cadrul provocărilor din domeniul financiar, membrii alianței se angajează, „în mod voluntar, să furnizeze resurse în sprijinul Planului de pregătire strategică ca răspuns la COVID-19 al OMS, precum și al organizațiilor de sănătate implicate în identificarea și sporirea instrumentelor necesare pentru a reduce impactul pandemiei” [12]. În al treilea rând, în contextul „luptei cu dezinformarea și propaganda”, membrii alianței vor „colabora cu autoritățile de sănătate publică pentru a asigura accesul la informații corecte și în timp util” [13]. În al patrulea rând, în contextul măsurilor de prevenire, statele membre „vor acorda sprijinul lor pentru consolidarea sistemelor de sănătate la nivel global, inclusiv prin sprijinirea OMS, a altor agenții ONU, precum și a altor organizații internaționale de sănătate” [14]. În cele din urmă, ca parte a provocărilor economice, statele membre vor „lucra pentru a minimiza întreruperile comerțului transfrontalier și a lanțurilor globale de aprovizionare și vor lua doar măsuri de urgență orientate, proporționale, transparente și temporare, care sunt în conformitate cu OMC” [15].

La nivel normativ, declarația comună a alianței reafirmă în mod explicit principiile de bază ale sistemului ONU, sprijinind apelul Secretarului General al ONU pentru încetarea focului la nivel global, planul de răspuns la pandemia COVID-19 și fondul de recuperare al ONU pentru țările cu venituri mici și medii. Responsabilitatea comună și solidaritatea sunt fraze-cheie ale declarației, iar asigurarea tratamentului universal și „imunizarea împotriva COVID-19 ca bun public global” [16] sunt angajamente normative specifice suplimentare.

Cu puțin timp înainte de declanșarea crizei pandemice COVID-19 au fost semnalate îngrijorări cu privire la semnificația și valoarea unei astfel de alianțe în raport cu naționalismul în creștere. În articolul său pentru un think-tank politic german, autorul Hanns Maull susține că principiile de bază ale alianței, precum multilateralismul și internaționalismul bazat pe reguli, sunt prea vagi și ar putea fi percepute ca elitiste și tehnocrate [17]. Potrivit lui Maull, proclamațiile multilateralismului „nu se potrivesc din punct de vedere emoțional” cu tendințe naționaliste precum „America întâi”. Cu toate acestea, el susține că pentru gestionarea problemelor globale, multilateralismul rămâne un concept indispensabil care necesită atenție și angajament constant din partea statelor care împărtășesc același spirit. De asemenea, bazându-se pe ideea că multilateralismul necesită angajament, Directorul pentru planificarea politicilor de la Ministerul Afacerilor Externe francez a subliniat că un angajament față de multilateralism poate avea efecte structurale prin creșterea și realizarea așteptărilor ce țin de cooperare, pentru că nu unilateralismul este de fapt norma care ghidează politică mondială [18].

Practica diplomatică prin conferințe online

Impactul crizei COVID-19 asupra diplomației multilaterale a fost exemplificat la nivel înalt de Adunarea Generală a ONU, în cadrul unuia dintre cele mai semnificative evenimente din agenda ONU, precum în contextul diplomației multilaterale. Marcat de participarea multor șefi de state și de guverne întruniți în Sala Adunării Generale, în 2020 acesta a avut loc în mod virtual prin discursuri preînregistrate [19]. În multe privințe, această imagine exemplifică atât provocările, cât și oportunitățile în perspectiva desfășurării diplomației multilaterale. Pe de o parte, distanțarea socială a însemnat că s-au pierdut multe oportunități pentru întâlniri informale, dar, de altă parte, tehnologia a oferit un sentiment de continuitate și capacitatea de a înainta cu unele dintre cele mai importante sarcini.

Sistemul multilateral se află sub presiune de ceva timp, persistând sentimentul că este prea lent pentru a reacționa și prea dificil de reformat. De asemenea, în întreaga lume se înregistrează naționalismul în creștere, populismul și o preferință pentru acțiunea unilaterală. Multilateralismul ca și concept, după perioada de avânt din anii 1990, pare să-și piardă atracția și capacitatea de a mobiliza. În condițiile pandemiei COVID-19, provocările cu care se confruntă ONU și sistemul multilateral a făcut unele dintre aceste probleme și preocupări mai pronunțate și cu siguranță a exacerbât presiunea asupra sistemului. Evenimentele de o asemenea magnitudine ca 75 de ani de la fondarea ONU sunt întotdeauna o ocazie de a privi înapoi și de a reflecta, precum și de a lua în considerare perspectivele. În aceste condiții, obiectivul a devenit mai clar, iar nevoia de a privi atent a devenit mai urgentă.

Istoria diplomației a fost marcată în repetate rânduri de evoluția tehnologiei, prin declarații ce prevesteau sfârșitul acesteia, una dintre cele mai proeminente fiind, probabil, când prim-ministrul Marii Britanii, Lordul Palmerston, a primit o telegramă în 1860 și a proclamat că aceasta a marcat sfârșitul diplomației [20]. Principalul argument din asemenea perspectivă era că diplomatul „în teren” nu mai era necesar, deoarece diplomația

putea fi gestionată din capitale. Pandemia a declanșat o reacție asemănătoare, urmând logica că întrevederile și ședințele în format online, precum și restricționările privind adunările cu prezență fizică sunt egale cu sfârșitul diplomației tradiționale. În contrast, cercetătorii în domeniu susțin că, la fel ca toate practicile sociale, diplomația se dezvoltă din interacțiunea dintre continuitate și schimbare [21].

Putem găsi continuitate în funcția de bază a diplomației, și anume: în gestionarea unei lumi din ce în ce mai interdependente prin negocieri și compromisuri. Există însă necesitatea continuă a întrunirilor în aceleași spații fizice, a contactului personal și necesitatea de a participa la expertiza și practicile diplomatice specifice, care sunt înglobate în cultura, limba și procedurile diplomatice. Schimbarea vine sub forma unei utilizări în creștere a instrumentelor de reuniune și negociere online, inclusiv videoconferințe. În unele cazuri, acțiunile de răspuns la pandemie au accelerat eforturile de digitalizare în cadrul ministerelor afacerilor externe (MAE), în alte cazuri oportunitățile ratate din cauza digitalizării creează presiuni suplimentare asupra acestora. Cu alte cuvinte, gestionarea crizelor necesită o anumită formă de „contact direct pentru a evita orice posibilă înțelegere greșită în comunicare, așa cum a fost cazul la începutul Primului Război Mondial” [22]. Potrivit fostului diplomat Jovan Kurbalija, director al unei organizații nonprofit care promovează utilizarea tehnologiei informației și a comunicațiilor în diplomație, în iulie înainte de Primul Război Mondial mulți diplomați și politicieni erau fizic departe de birourile lor, fiind în vacanța de vară, ei s-au bazat pe telegraf și percepția lor despre „prezență” constantă. Confuzia în telegrame și „mesaje rupte” între țarul Nicolae al Rusiei și Kaiserul Wilhelm al Germaniei a alunecat ambele părți în conflict. Ce s-ar fi întâmplat dacă diplomații ar fi avut șansa de a se întâlni personal? Războiul din Siria este un alt caz în care prezența sporită ar fi putut aduce rezultate diferite, potrivit lui Martin Griffiths, ambasador special al ONU în Yemen. Multe țări au decis să închidă ambasadele după 2012, lipsa diplomației la fața locului a rezultat în faptul că comunitatea internațională are „foarte puține cunoștințe” despre situația de pe teren [23]. Potrivit observațiilor practicienilor, videoconferința poate fi un instrument util dacă schimbul se bazează pe relații care au fost stabilite anterior. Cu toate acestea, întâlnirile față în față rămân cruciale pentru stabilirea unei relații de lucru în primul rând.

Sven Jurgenson, ambasadorul Estoniei la ONU, a menționat că în condițiile impuse de pandemia COVID-19 „diplomația, în forma în care o știm, a fost pusă pe pauză și toate comunicările au loc în format online. Interacțiunea în persoană este de obicei un aspect-cheie în diplomație, dar trebuie să ne adaptăm” [24]. În această ordine de idei se încadrează și afirmațiile: „cu cât mai mult timp petrecut în mediul de diplomație digitală, cu atât ministerele de externe mai puțin probabil că vor reveni la practicile anterioare” [25]; „departe de o anomalie, acest focar este forma lucrurilor viitoare” [26]. Dacă admitem că condițiile menționate sunt adevărate, întrebarea la care trebuie să ne gândim este în ce măsură acestea depășesc modul în care a reacționat sistemul multilateral până acum și dacă este bine organizat pentru eventuale crize la scară globală pe viitor.

Diplomația este cu atât mai importantă în prezent, în condițiile crizei globale, pentru a coordona răspunsurile la COVID-19, pentru a negocia politicile și acțiunile diferitor organizații internaționale și pentru a ușura tensiunile dintre state. Tehnologia este capabilă să reducă unele lacune și să asigure o anumită continuitate a activității diplomatice. Cu toate acestea, practicienii subliniază că lucrurile stau categoric diferit, deși tehnologia oferă un instrument util, nu reprezintă o înlocuire pentru întâlnirile față în față sau pentru proiectarea acordurilor în spațiile informale ale coridoarelor.

Impactul produs de pandemia COVID-19 a forțat o schimbare a practicilor diplomatice. Acesta, de asemenea, a însemnat că regulile de procedură ale sistemului ONU trebuiau interpretate sau adaptate. Activitatea prin videoconferințe și alte mijloace de comunicare electronică a ridicat întrebări legate de protocol, proceduri de luare a deciziilor și de vot. Una dintre ipotezele de bază cu privire la impactul instrumentelor digitale în diplomație este că o utilizare mai mare duce la o mai mare transparență. Cu toate acestea, observațiile în contextul adaptărilor COVID-19 arată o imagine mai mixtă. Deși există, cu siguranță, aspirația în rândul unor diplomați de a spori transparența muncii diplomatice, realizarea acestui obiectiv depinde foarte mult de încorporarea sa explicită în practică.

Atât Consiliul de Securitate ONU, cât și Adunarea Generală a ONU, au trebuit să-și adapteze regulile de procedură și să redefină procesul decizional în noile circumstanțe. În ambele cazuri, era esențial ca aceste organe ale ONU să-și păstreze capacitatea de a lua decizii [27].

Adaptând-se la circumstanțe, Adunarea Generală a ONU a decis să folosească așa-numita procedură silențioasă ca formă dominantă de luare a deciziilor. Consensul a devenit din ce în ce mai popular ca modalitate de a ajunge la decizii într-un cadru multilateral. Consensul poate funcționa chiar și atunci când unele părți susțin cu reticență acordul. De fapt, posibilitatea de a merge mai departe cu o decizie fără a avea nevoie de unanimitate,

evitând în același timp potențialul diviziv al unui vot, este unul dintre cele mai mari avantaje ale acestei forme de luare a deciziilor [28, p.71]. Procedura silențioasă descrie „regula conform căreia o propunere cu sprijin puternic se consideră că a fost agreată, cu excepția cazului în care o parte înaintea obiecțiilor la aceasta înainte de un termen specificat” [29, p.345-346]. Procedura silențioasă ar putea fi pur și simplu un pas final în procesul de luare a deciziilor atunci când consensul a fost deja atins sau ar putea fi o modalitate de a adăuga presiune acelor părți care nu sunt încă în conformitate cu acordul. Procedura silențioasă este mai frecvent asociată cu luarea deciziilor în organizații precum NATO, UE și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE). Adunarea Generală a ONU a folosit ocazional procedura înainte de 2020.

Între timp, Adunarea Generală nu a implementat încă un sistem formal de vot electronic. Aceasta înseamnă că organismul nu poate adopta rezoluții prin procedura sa obișnuită de vot și poate adopta doar rezoluții care au consensul tuturor statelor membre, ceea ce înseamnă că sunt posibile doar compromisuri minime. Adunarea Generală a ONU a publicat documentul: „Proces pas cu pas pentru examinarea proiectelor de decizii/ rezoluții în conformitate cu decizia Adunării Generale 74/544 din 27 martie 2020 intitulat „Procedura Adunării Generale de luare a deciziilor în timpul pandemiei Coronavirus 2019 (COVID-19)” ” [30]. În cadrul procedurii silențioase, proiectele de rezoluții sunt distribuite de președintele Adunării Generale a ONU, țările având la dispoziție 72 de ore pentru a înainta obiecțiilor președintelui. În cazul obiecțiilor, procedura prin tăcere este considerată nulă și, prin urmare, rezoluția nu este adoptată. În cazul lipsei acestora în termen, președintele Adunării Generale a ONU emite o scrisoare prin care confirmă adoptarea rezoluției. După adoptarea unei decizii, statele membre pot emite o „explicație a poziției”.

Această procedură pare a funcționa bine în cazurile în care există consens, absența posibilității de vot împiedică orice decizie cu privire la aspecte mai controversate. Observatorii au sugerat că lipsa unui sistem electronic de vot se datorează intereselor unor state membre: „Membrii mai puternici precum China și Rusia, dar și unele state occidentale, inclusiv SUA, par confortabile cu o situație în care nu au nevoie să se confrunte cu rezoluțiile Adunării Generale care să contravină intereselor lor” [31].

Consiliul Economic și Social al ONU (ECOSOC) a început, de asemenea, să utilizeze respectiva procedură în urma unei decizii de la începutul lunii aprilie 2020 [32]. De exemplu, Filipine, în timp ce aproba decizia ECOSOC cu privire la procedură, și-a exprimat îngrijorarea cu privire la domeniul de aplicare a acesteia. Scrisoarea (din 2 aprilie 2020) către președintele Consiliului sugerează că procedura prin tăcere ar trebui utilizată numai pentru chestiuni și probleme de procedură unde există deja un consens clar: „În cazul subiectelor care necesită în mod evident discuții sau negocieri, examinarea acestora ar trebui amânată până la un moment în care va fi posibil de convenit asupra unei proceduri agreate de comun acord pentru negocieri sau consultări informale, atunci când delegațiile vor putea reveni la ONU și vor fi posibile întrunirile față în față [33].

Sam Daws, în cartea sa fundamentală „Procedura Consiliului de Securitate al ONU”, constată că luarea deciziilor prin consens nu este o practică nouă sau recentă în consiliu [34, p.335–336]. Deși articolul 27 (3) din Carta ONU echivalează adoptarea unei rezoluții cu voturi afirmative, Daws subliniază că „nu există nicio diferență juridică între deciziile adoptate printr-un proces de vot și cele care, fără vot, sunt declarate adoptate prin consens sau aclamare de către președintele Consiliului” [35, p.337]. Cu toate acestea, el subliniază că există variații în ceea ce privește luarea deciziilor prin consens în Consiliul de Securitate al ONU, unele rezoluții prin consens sunt puse totuși la vot, integral sau parțial.

De la începutul pandemiei COVID-19, practica diplomatică a trecut prin anumite schimbări substanțiale. Practicanții au indicat deja că unele adaptări au fost de bun augur, în special există un sentiment că videoconferințele vor continua să joace un rol mai mare decât înainte, chiar și după ce întâlnirile fizice vor fi posibile, din nou, fără restricții. La fel, unii diplomați au sugerat că, deși au experimentat o eficiență mai mare atunci când s-au întâlnit virtual și că această practică ar putea fi continuată pentru anumite subiecte, consideră mai benefice întâlnirile hibride, unde unii participanți sunt prezenți într-o locație, în timp ce alții se alătură de la distanță. Naureen Chowdhury Fink, consilier senior în politici de combatere a terorismului și sancțiuni al Misiunii Regatului Unit la ONU [36], afirmă că, în pofida necunoscutelor care ne așteaptă în viitor privind impactul și restricțiile impuse de pandemia COVID-19, revenind în cele din urmă în sălile de conferințe ar trebui să fie aplicate „noul normal” și „lecții învățate” pentru a îmbunătăți eficacitatea sistemului ONU și cooperarea multilaterală.

Concluzii

Organizația Națiunilor Unite a jucat un rol important în mobilizarea întregii societăți, asigurând ca toate părțile interesate relevante – guverne, experți, ONG-uri, sectorul privat și comunități – să fie implicate în

dezvoltarea și implementarea răspunsurilor la COVID-19. Deși adaptările în condițiile de criză globală nu au schimbat în mod fundamental practica diplomatică, iar unii practicieni sunt dornici să revină la o situație mai asemănătoare cu cea care era înaintea declanșării pandemiei COVID-19, schimbările care au avut loc pe parcursul ultimului an pot influența modul în care diplomația se va practica pe viitor. Chiar și cu o revenire rapidă la normalitate, tendințele și remanierele deja schițate vor avea un impact continuu, iar planificările post-pandemie ale ministerelor de externe au potențialul de a transforma diplomația multilaterală, bazându-se pe anumite linii de orientare și experiențe, și anume:

- Sistemul ONU, programele, fondurile și agențiile specializate au răspuns în cadrul mandatului lor, dar cu o flexibilitate confuză, necesitând timp pentru a se adapta la circumstanțele neplanificate.
- Cele mai grave provocări de până acum au apărut din lipsa de sprijin din partea unor state membre și dintr-un context global care este, chiar și în cazul răspunsului la criza pandemică globală, foarte politizat.
- Unele subiecte de pe agenda diplomației multilaterale au fost amânate, ducând astfel la o întârziere a soluționării unor probleme la ordinea de zi. Combinate, aceste aspecte ar putea crea o provocare substanțială pentru diplomația țărilor în curs de dezvoltare.
- Răspunsul general al ONU la pandemia COVID-19 a evidențiat că lecțiile învățate din această criză vor fi importante pentru avansarea reformei și pregătirea mai multor răspunsuri robuste pentru viitor.

Referințe:

1. FARRALL, J. *The UN Security Council Response to Covid-19*. Disponibil: <https://law.anu.edu.au/research/essay/covid-19-and-international-law/un-security-council%E2%80%99s-response-covid-19> [Accesat: 02.02.2021]
2. GARDINI, G.L. *Corvid -19 an The endocrin relevante of political an IR tory*. In: *The World efor an aftor Covid-19* Disponibil: https://www.ieeiweb.eu/wp-content/uploads/2020/06/Full_book_FINAL_EN2.0-UNIDO.pdf [Accesat: 01.02.2021]
3. KEOHANE, R.O. *Multilateralism: An Agenda for Research*. In: *International Journal*. 1990, no.4, p.731-764.
4. MUSHAKOJI, K. *Multilateralism in a Multicultural World*. In: *The New Realism: Perspectives on Multilateralism an World Order*. London: Palgrave Macmillan, 1997, p.83-108.
5. RUGGIE, J.G. *Multilateralism: anatomy of an institution*. In: *International Organization*, 1992, no.46 (3), p.561-598.
6. *Getting out of The World Health Organization might not be as easy as Trump thinks*. Nature Editorial Disponibil: <https://www.nature.com/articles/d41586-020-01847-y> [Accesat: 01.02.2021]
7. STEVENS, Ph. *Towards a more focused, less divisive World Health Organization*. [Accesat: 01.02.2021] Disponibil: <https://geneva-network.com/research/towards-a-more-focused-less-divisive-world-health-organization/>
8. *Member States continue to drive financial support to WHO/Europe*. Disponibil: <https://www.euro.who.int/en/about-us/partners/news/news/2020/9/member-states-continue-to-drive-financial-support-to-who/europe> [Accesat: 02.02.2021]
9. LORINGHOVEN, A.F. von. *COVID-19 an The Alliance for Multilateralism*. Disponibil: <https://www.un.org/en/un-chronicle/covid-19-and-alliance-multilateralism> [Accesat: 02.02.2021]
10. *Alliance for Multilateralism*. Disponibil: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/united-nations/multilateralism-a-principle-of-action-for-france/alliance-for-multilateralism-63158/#:~:text=The%20Alliance%20for%20Multilateralism%2C%20launched,that%20the%20challenge%20we%20are> [Accesat: 02.02.2021]
11. *COVID-19 - Joint Declaration of The Alliance for Multilateralism (16 Apr. 2020)*. Disponibil: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/united-nations/multilateralism-a-principle-of-action-for-france/alliance-for-multilateralism-63158/news-about-the-alliance-for-multilateralism/article/covid-19-joint-declaration-of-the-alliance-for-multilateralism-16-apr-2020> [Accesat: 02.02.2021]
12. *Ibidem*.
13. *Ibidem*.
14. *Ibidem*.
15. *Ibidem*.
16. *Ibidem*.
17. MAULL, H.W. *The “Alliance for Multilateralism” by Germany an France: About Time, But It Needs To Be Serious*. Institutul german pentru afaceri internaționale și securitate. Opinii: 6 august 2019. Disponibil: <https://www.swp-berlin.org/en/point-of-view/2019/the-alliance-for-multilateralism-by-germany-and-france-about-time-but-it-needs-to-be-serious/> [Accesat: 02.02.2021]

18. PATRICK, S.M. *The Alliance for Multilateralism Makes Sense. Can It Make Good?* Disponibil: <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/28414/the-alliance-for-multilateralism-makes-sense-can-it-make-good> [Accesat: 01.02.2021]
19. *COVID-19: World leaders to stay at home, in first 'virtual' UN General Assembly.* Disponibil: <https://news.un.org/en/story/2020/07/1068921> [Accesat: 01.02.2021]
20. KURBALIJA J. The impact of The Internet an ICT on contemporary diplomacy. In: *Diplomacy in a Globalizing World: Theories an Practices.* New York: Oxford University Press, 2013. 432 p. ISBN: 9780199764488
21. MUNOZ, M. *Diplomacy in times of COVID-19.* Disponibil: <https://www.diplomacy.edu/blog/diplomacy-times-covid-19> [Accesat: 01.02.2021]
22. *COVID-19 thrusts technology, diplomacy into spotlight at UN Securit Council.* Disponibil: <https://mainichi.jp/english/articles/20200407/p2a00m/0na/014000c> [Accesat: 01.02.2021]
23. *Ibidem.*
24. FILLION, S., CANDELA K. *UN-scripted's Latest Episode: Estonia, a hip hub tech, lead The Securit Council in May.* Disponibil: <https://www.passblue.com/2020/04/30/estonia-to-deliver-high-tech-at-last-to-the-un-security-council/> [Accesat: 01.02.2021]
25. ROBERTSON, J. *Diplomacy an global governance aftor Covid-19: Prepare for change.* Disponibil: <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/diplomacy-and-global-governance-after-covid-19-prepare-change> [Accesat: 01.02.2021]
26. *The Coronavirus Outbreak Is The Shape of Things to Come.* Disponibil: <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/28555/the-coronavirus-outbreak-is-the-shape-of-things-to-come> [Accesat: 01.02.2021]
27. *Procedure for Taking Decisions of The General Assembly During The Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Pandemic 24 March 2020.* Disponibil: <https://www.un.org/pga/74/2020/03/24/procedure-for-taking-decisions-of-the-general-assembly-during-the-coronavirus-disease-2019-covid-19-pandemic/> [Accesat: 01.02.2021]
28. BERRIDGE, G.R. LLOYD L. *The Palgrave Macmillan Dictionary of Diplomacy.* Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012. 417 p. ISBN-13: 978-0230302990
29. *Ibidem.*
30. *Step-by-Step process for consideration of draft decisions/resolutions in accordance with General Assembly decision 74/544 of 27 March 2020 entitled "Procedure for taking decisions of The General Assembly during The Coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic".* Disponibil: <https://www.un.org/pga/74/wp-content/uploads/sites/99/2020/04/Updated-Rev-Procedure-for-decision-via-silence-procedure-2.pdf> [Accesat: 01.02.2021]
31. LIECHTENSTEIN, S. *How COVID-19 Has Transformed Multilateral Diplomacy.* Disponibil: <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/28801/how-covid-19-has-transformed-multilateral-diplomacy> [Accesat: 01.02.2021]
32. ECOSOC. *Silence procedure (Letter of ECOSOC to Member States an draft decisions on The theme of The humanitarian affairs segment).* Disponibil: <https://www.un.org/ecosoc/en/content/silence-procedure-letter-ecosoc-member-states-and-draft-decisions-theme-humanitarian-affairs> [Accesat: 02.02.2021]
33. *Permanent Mission of The Republic of The Philippines to UN, Letter no.000056-2020.* Disponibil: https://www.un.org/ecosoc/sites/www.un.org.ecosoc/files/files/en/2020doc/President_letter_on_approval_of_silence_procedure_signed.pdf [Accesat: 02.02.2021]
34. DAWS, S. *The Procedure of The UN Securit Council.* Oxford: Oxford University Press, 2014. 726 p. ISBN: 9780199685295
35. *Ibidem.*
36. *Diplomacy at The UN in The Time of Coronavirus.* Disponibil: <https://theglobalobservatory.org/2020/04/diplomacy-at-un-in-time-of-coronavirus/> [Accesat: 02.02.2021]

Date despre autori:

Selena STEJARU, lector universitar, Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: selena.stejaru@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2778-2068

Carolina BUDURINA-GOREACII, doctor în științe politice, lector universitar, Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: carolina.budurina@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2406-4212

Prezentat la 11.03.2021